

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Oslo, 14.01.2020

Hørings svar – ny forskrift om miljø og helse i barnehager og skoler

Helse- og omsorgsdepartementet sendte på høring forslag om ny forskrift om miljø og helse i barnehager, skoler og skolefritidsordninger 27.09.2019.

Forbrukerrådet ønsker med dette å svare på høringen og viser til den avtalte forlengede fristen for innsending av høringssvar, 15. januar 2020.

Høringssvaret sendes til postmottak@hod.dep.no.

Forbrukerrådets hovedpunkter kan oppsummeres slik:

- Forbrukerrådet ser at det er en krevende oppgave å forene sektorregelverk og forskrift om miljø og helse for å møte dagens utfordringer og skape større klarhet og harmonisering av regelverket for fysisk og psykososialt miljø i barnehager og skoler, og mener målsettingene kun delvis er nådd.
- Forbrukerrådet mener barns rett til en bestemt tilmålt tid i løpet av dagen til å spise må lov-/forskriftsfestes jf. forslaget til § 9. Nasjonale retningslinjer for mat og måltider i barnehage og skoler må få en sterkere rettskildemessig forankring.
- Forbrukerrådet etterlyser en bredere og mer offensiv tilnærming til hvordan barn skal beskyttes mot eksponering for miljøgifter og skadelige stoffer når de oppholder seg inne og ute i barnehager og skoler, og savner en tydeligere tilnærming til hvordan disse skal reguleres.
- Det er positivt at forskriften presiserer en plikter både for kommunen og for virksomhetene og gir uttrykk for hvem som har ansvaret for oppfølging av forskriften og hvordan henvendelser og klager skal håndteres. Forbrukerrådet mener det bør fastsettes eksplisitte frister for hvor ofte kommunen skal føre tilsyn etter forskriften og for behandling og oppfølging av eventuell klage. Virkeområdet for forskriften bør eksplisitt inkludere familiebarnehager, dagmammaer og barneparker.

Betraktninger til deling av fysisk og psykososialt miljø

Ny forskrift skal i hovedsak regulere det fysiske miljøet. Det psykososiale miljøet skal i hovedsak reguleres i opplæringsloven og barnehageloven. Dette tenker Forbrukerrådet kan være en hensiktsmessig avgrensning, selv om faktorer som påvirker fysisk og psykososial helse ofte henger sammen. Intensjonen om denne delingen er likevel slik vi ser det ikke fullt ut gjennomført i nytt forslag til forskrift. Dette gjelder for eksempel måltider, og i høringsnotatet fremheves også måltidenes betydning for psykososial helse hos barna.

Forbrukerrådet foreslår at §9 Måltider og spisetid tas ut av forslag til forskrift og inkluderes i opplæringslov og barnehagelov.

Forslaget til ny §9 Måltider og spisetid henviser tydelig til psykososiale forhold (som ro og tid) i tillegg til det som omtales som gode rammer for måltidet, uten at disse presiseres ytterligere.

Dersom intensjonen om avgrensingen mellom fysisk og psykososialt miljø skal følges, ville det være naturlig at punktet om måltider og spisetid inkluderes i hhv barnehagelov og opplæringslov. Dette vil være i tråd med erfaringene som Forbrukerrådet har gjort seg i forbindelse med arbeid knyttet til mat og måltider i barnehage og SFO de siste årene. Tydeligere lovmessig forankring av måltidene i sektorregelverket (barnehagelov/opplæringslov) vil sikre at måltidene (inkl. spisetid) får den plassen de skal ha i skole og barnehage, tilsvarende som i arbeidsmiljøloven for voksne i arbeidslivet. Barn og unge bør sikres gjennom lov tilmålt tid til måltider når de er i barnehagen og på skolen.

Etterlyser en tydeligere og mer offensiv tilnærming til miljøgifter og helsefarlige stoffer

Miljøgifter og helseskadelige stoffer i omgivelsene våre er et stort og økende problem. Barn er en spesielt utsatt gruppe, da eksponering for skadelige stoffer fra omgivelsene kan påvirke barnas utvikling og vekst. Norske barn tilbringer store deler av dagene sine i barnehager eller skoler. Det er derfor særlig viktig å sikre at barn og unge blir beskyttet mot eksponering for miljøgifter når de er i barnehagen eller på skolen. Slik vi ser det reflekterer ikke nytt forslag til forskrift utviklingen som har vært i samfunnet på dette området.

Forbrukerrådet etterlyser en bredere og mer offensiv/oppdatert tilnærming til miljøgifter enn det som er vist i høringsnotatet.

I høringsnotatet drøfter departementet bruken av funksjonskrav og argumenterer på mange måter for en overgang bort fra funksjonskrav til mer

konkrete bestemmelser. **Forbrukerrådet mener det er behov for et regelverk som setter konkrete krav for å tydeliggjøre hva som kreves og for å forenkle tilsyn.** Det er i høringsnotatet uklart om faglige normer skal tolkes som anbefalinger eller som grenseverdier som må følges. Her trengs det tydeliggjøring.

Vi håper departementet også tydeliggjør overfor underliggende etater at reviderte veiledere og oppdaterte faglige normer må sikre en mer omfattende respons med en bredere tilnærming til miljøgifter og hvordan begrense barns eksponering for skadelige kjemikalier. Førre-var-prinsippet er særlig relevant i denne sammenheng.

Kommentarer til ny forskrift

§2 Virkeområde

Vi viser til ny §2 Virkeområde, hvor dagmammaer og barneparken ikke lenger omfattes av forskriften. Det er uklart hvilken betydning dette vil ha for f.eks. forplikten til å tilrettelegge for et godt fysisk miljø og for klagemulighetene. Virkeområdet bør revurderes til å inkludere også disse gruppene, da det fortsatt er mange barn som har daglig opphold i denne typen virksomheter og barna bør ha rett på et like godt fysisk miljø her som barn i barnehager. Det kan også med fordel framgå eksplisitt at familiebarnehager omfattes.

§4 Helsemessig tilfredsstillende virksomhet

Forbrukerrådet foreslår å stryke siste setning i første ledd: «Dersom forhold knyttet til enkeltfaktorer i miljøet avviker fra faglige normer må virksomheten kunne dokumentere at det fysiske miljøet likevel er tilfredsstillende.»

Faglige normer er satt av helsemyndighetene på bakgrunn av oppdatert kunnskap om den enkelte miljøfaktor og hva eksponeringen for disse maksimalt bør være på barn. Det bør ikke kunne overlates til den enkelte virksomhet å kunne dokumentere at eksponering fra miljøfaktorer er det som departementet kaller for «tilfredsstillende». Det er etter vårt syn et for stort ansvar for virksomheten å bære å kunne dokumentere for eksempel at eksisterende nivåer av en miljøgift er trygg med tanke på barnas helse.

§9 Måltider og spisetid

Forbrukerrådet viser til forslag til ny §9 Måltider og spisetid, og ønsker å komme med noen kommentarer utover det som er skrevet over.

Forbrukerrådet mener at «spisetid» - det vil si barns rett til å få en bestemt tilmålt tid i løpet av dagen til å spise - må lov- eller forskriftsfestes.

Forbrukerrådet mener at nasjonale retningslinjer for mat og måltider i barnehage og skoler må få en sterkere rettskildemessig forankring.

Departementet argumenterer i høringsnotatet selv godt for behovet for forskriftsfesting av spisetid i barnehage og skole. Til tross for dette konkluderer departementet med at «et konkret krav til [spise]tid i forskriften kan fremstå som lite hensiktsmessig», ut fra en påstand om at hverdagen i skole og barnehage er uforutsigbar. Barnehager og skoler legger helt klart opp dagene sine etter konkrete planer, og i disse planene bør det være pålagt å legge inn bestemt tid til å kunne spise (f.eks. i tråd med gjeldende retningslinjer minimum 20 minutter i skolen og minimum 30 minutter i barnehagen). Vi ser heller ikke en viktig grunn til å forskjellsbehandle barn og voksne med hensyn til lovfestet rett til pause i løpet av arbeidsdagen jf. arbeidsmiljøloven.

Barnehage og skole er de viktigste arenaene samfunnet har for å nå alle barn. Betydningen som sunne og gode måltider har for det enkelte barns helse og trivsel og for folkehelsen, er godt dokumentert. Måltidene som tilbys gjennom fellesskapsarenaer som barnehage og skole virker sosialt utjevnende og har et stort potensiale til å gi alle barn et bidrag i retning av sunnere kosthold og god forståelse av verdien av felles måltider. Vi mener derfor også at Nasjonale retningslinjer for mat og måltider i barnehage og skoler må få en sterkere rettskildemessig forankring enn det har i forslaget til forskrift. Mat- og måltidstilbudet bør organiseres innenfor gitte rammer for å sikre en minimumsstandard. Da vil det også bli enklere for foreldre å vite hva de har krav på og for tilsynsmyndigheter å føre tilsyn med et område som vi vet har stor betydning for folkehelsen.

Til slutt vil vi ytre en bekymring knyttet til departementets valg om å stryke henvisningen til næringsmiddelovgivning. Det er et økende antall barnehager som har eget kjøkken hvor det tilberedes måltider. Dette utføres ikke alltid av fagpersoner, men av pedagogisk personell eller ufaglærte i barnehagene. Det samme gjelder sannsynligvis matlaging på SFO. Forbrukerrådet mener det er urealistisk å tro at barnehager og SFO som tilbereder mat og serverer måltider, er kjent med kravene som ligger i matloven. Ved å stryke henvisningen er det ikke lenger en konkret henvisning til regelverket som skal sikre trygg håndtering av mat i barnehager og skoler.

§§ 18-20 Eksplisitte frister

Forbrukerrådet mener det bør fastsettes eksplisitte frister for hvor ofte kommunen skal føre tilsyn etter forskriften og for behandling og oppfølging av eventuell klage.

Vennlig hilsen

Forbrukerrådet

Anne Kristin Vie

fagsjef

Offentlige tjenester og helse

Kaja Lund-Iversen

seniorrådgiver

Handel